CIVILRETLIGT SAMARBEJDE

Dette faktablad forklarer, hvordan Den Europæiske Union styrker det retlige samarbejde i grænseoverskridende civilretlige spørgsmål og effektivt bygger bro mellem forskellige nationale retssystemer. EU's vigtigste mål er at sikre retssikkerhed og let og effektiv adgang til domstolsprøvelse for at fremme den frie bevægelighed for varer, tjenesteydelser, kapital og personer. Dette indebærer tydelig udpegelse af den kompetente jurisdiktion, fastlæggelse af lovvalgsregler og strømlining af procedurerne for anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser. Europa-Parlamentets rolle fremhæves på områder som beskyttelse og fremme af børns rettigheder og digitalisering af retsvæsenet.

RETSGRUNDLAG

Artikel 81 i traktaten om Den Europæiske Unions funktionsmåde (TEUF). Protokol nr. 21 og 22, der er knyttet som bilag til traktaterne.

MÅL

I et europæisk retsområde bør enkeltpersoner ikke forhindres i eller afskrækkes fra at udøve deres rettigheder. Uforeneligheden og kompleksiteten af de retlige eller administrative systemer i medlemsstaterne bør ikke være en hindring. Lovgivningen på dette følsomme område dækker klassisk civilret, som omfatter en bred vifte af områder, lige fra familieret til aftaleret til købelov. Den dækker også civilprocesretten, som indtil for nylig udelukkende henhørte under medlemsstaternes ansvarsområde. Reglerne inden for den private aftaleret i EU falder ind under EU's civilret, men er tæt forbundet med den frie bevægelighed for varer og tjenesteydelser og er derfor omfattet af traktatens bestemmelser om det indre marked (se 2.1.7).

International privatret har til formål at håndtere de grænseoverskridende aspekter af alle spørgsmål vedrørende forholdet mellem privatpersoner, såsom familieret, ejendomsret og aftaleret. Foranstaltninger vedrørende familieret med grænseoverskridende konsekvenser skal vedtages af Rådet med enstemmighed (artikel 81, stk. 3, andet afsnit, i TEUF). De vigtigste redskaber til at lette adgangen til domstolene på tværs af grænserne er princippet om gensidig anerkendelse, som er baseret på gensidig tillid mellem medlemsstaterne, og direkte retligt samarbejde mellem nationale domstole.

International privatret har direkte indflydelse på EU's retsorden. For eksempel er forbindelserne mellem lande uden for EU og medlemsstaterne vedrørende civilretlige spørgsmål styret af de multilaterale Haagerkonventioners ramme. EU har siden den 3. april 2007 været medlem af Haagerkonferencen om International Privatret. Haagerkonferencen er en global, mellemstatslig organisation, der har til formål gradvist at harmonisere reglerne i international privatret. Den udvikler og forkynder derfor nogle multilaterale retlige instrumenter, som bliver juridisk bindende i de lande, der er parter i den. Konferencen består af 91 medlemmer (90 stater og Den Europæiske Union) og vedtager konventioner, der omhandler civilretlige

spørgsmål såsom forkyndelse af procesdokumenter, bevisoptagelse i udlandet, adgang til domstolsprøvelse, internationale barnebortførelser, international adoption, lovkonflikter vedrørende formen for testamentariske dispositioner, underholdspligt, anerkendelse af skilsmisser og afskaffelse af legalisering af udenlandske offentlige dokumenter.

Haagerkonferencen arbejder tæt sammen med Det Internationale Institut for Udarbejdelse af Ensartede Regler inden for Privatretten (UNIDROIT), der blev oprettet i 1926. Formålet med UNIDROIT, en uafhængig mellemstatslig organisation med hjemsted i Rom, er at udvikle metoder til modernisering, harmonisering og koordinering af international privat- og handelsret og at udforme ensartede retlige instrumenter, herunder modellove, juridiske eller lovgivningsmæssige retningslinjer, principper og regler.

De primære mål for EU's indsats inden for civilretligt samarbejde er:

— at sikre borgerne en øget grad af retssikkerhed i deres grænseoverskridende forbindelser på det civilretlige område

— at sikre borgerne en let og effektiv adgang til de civile domstole med henblik på bilæggelse af grænseoverskridende tvister

— at forenkle instrumenterne til grænseoverskridende samarbejde mellem de nationale civile retsinstanser

— at støtte uddannelse af dommere samt andet personale i retsvæsenet.

Hver lovgivningsmæssige retsakt under udarbejdelse skal fremsendes til de nationale parlamenter (artikel 12 i traktaten om Den Europæiske Union (TEU)). De nationale parlamenter har desuden ret til at gøre indsigelse mod afgørelser om visse aspekter af **familieretten, der har grænseoverskridende virkninger**. Sådanne beslutninger kan kun træffes under den almindelige lovgivningsprocedure, hvis intet nationalt parlament modsætter sig dem (artikel 81, stk. 3, tredje afsnit, i TEUF).

RESULTATER

A. Den primære rets udvikling med hensyn til det civilretlige samarbejde

Det civilretlige samarbejde var ikke en del af Det Europæiske Fællesskabs mål ved vedtagelsen af oprettelsestraktaten. I artikel 220 i traktaten om oprettelse af Det Europæiske Fællesskab var det imidlertid fastsat, at medlemsstaterne skulle sikre forenkling af "formaliteter vedrørende gensidig anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser og voldgiftskendelser". Det civilretlige samarbejde blev officielt indføjet i EU's aktionssfære ved Maastrichttraktaten, i den mellemstatslige søjle i "retlige og indre anliggender"(se 1.1.3). Amsterdamtraktaten henlagde det civilretlige samarbejde under fællesskabsområdet ved at overføre det fra TEU til traktaten om oprettelse af Det Europæiske Fællesskab uden dog at underkaste det fællesskabsmetoden. Nicetraktaten (se 1.1.4) gjorde det muligt at vedtage foranstaltninger vedrørende samarbejdet om civilretlige spørgsmål – bortset fra det familieretlige – efter lovgivningsproceduren med fælles beslutningstagning.

På Det Europæiske Råds møde i Tampere (oktober 1999) blev grundlaget for det europæiske retsområde skabt. På Det Europæiske Råds møde i Haag (november 2004)

blev det konstateret, at dette program ikke var gennemført i tilstrækkelig grad, og der blev lanceret en ny handlingsplan for 2005–2010. Haagprogrammet understregede behovet for at fortsætte gennemførelsen af den gensidige anerkendelse og udvide den til nye områder såsom familieformueretlige forhold, arv og testamenter. Haagprogrammet blev efterfulgt af Stockholmprogrammet, som udgør køreplanen for den fremtidige udvikling af området med frihed, sikkerhed og retfærdighed i løbet af femårsperioden 2010–2014.

Lissabontraktaten (se 1.1.5) henlagde samtlige foranstaltninger vedrørende det civilretlige samarbejde under den almindelige lovgivningsprocedure. I henhold til artikel 81, stk. 3, i TEUF er familieretten imidlertid fortsat underlagt en særlig lovgivningsprocedure, hvor Rådet træffer afgørelse med enstemmighed efter høring af Parlamentet.

Danmark og Irland har en fravalgsordning for så vidt angår tredje del, afsnit V, i TEUF (et område med frihed, sikkerhed og retfærdighed) i henhold til protokol nr. 21 og 22, der er knyttet som bilag til traktaterne. Irland har en fleksibel fravalgsordning for lovgivning vedtaget på dette område, hvilket giver mulighed for deltagelse eller ikkedeltagelse i lovgivning og lovgivningsmæssige initiativer på et ad hoc-grundlag (protokol nr. 21, der er knyttet som bilag til traktaterne). I modsætning hertil har Danmark en mere streng fravalgsordning fra området med frihed, sikkerhed og retfærdighed, hvilket betyder, at det ikke på nogen måde er en del af denne politik. Danmark opnåede med forhandlingerne om Lissabontraktaten en mulighed for at konvertere sin fravalgsmulighed til et fleksibelt tilvalg baseret på det irske fravalg (protokol nr. 22). Der blev afholdt en folkeafstemning den 3. december 2015 om godkendelse af, at man udnyttede denne mulighed (4.2.1). Det blev forkastet af 53 % af vælgerne.

B. De vigtigste vedtagne retsakter

1. Retternes kompetence og anerkendelse og fuldbyrdelse af retslige og udenretslige afgørelser

Det vigtigste instrument på dette område er 12. december forordningen om retternes kompetence og om anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser på det civil- og handelsretlige område, den såkaldte Bruxelles Ia-forordning (Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EU) nr. 1215/2012 af 12. december 2012). På det familieretlige område suppleres den af forordningen om kompetence og om anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser i ægteskabssager og i sager vedrørende forældreansvar, kendt som Bruxelles IIa-forordningen (Rådets forordning (EF) nr. 2201/2003 af 27. november 2003), som blev omarbejdet i 2019 og nu kaldes forordningen om kompetence, anerkendelse og fuldbyrdelse af afgørelser i ægteskabssager og i sager vedrørende forældreansvar og om internationale børnebortførelser, kendt som Bruxelles IIb-forordningen (Rådets forordning (EU) 2019/1111). Den gælder for alle EU's medlemsstater med undtagelse af Danmark.

For at udvide anerkendelsesordningen til også at omfatte Den Europæiske Frihandelssammenslutning (EFTA) undertegnede de daværende 12 medlemsstater af De Europæiske Fællesskaber i 1988 en traktat med de daværende seks medlemmer af EFTA – Østrig, Finland, Island, Norge, Sverige og Schweiz – da EFTA-medlemsstaterne ikke kunne undertegne Bruxelleskonventionen fra 1968. Den er nu helt blevet afløst

af en udgave fra 2007, Luganokonventionen (konventionen om retternes kompetence og om anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser på det civil- og handelsretlige område), som er indgået mellem EU, Danmark på egne vegne og tre ud af de resterende fire medlemmer af EFTA (Schweiz, Norge og Island). Liechtenstein, som er det eneste land, der er tiltrådt EFTA efter 1988, har ikke undertegnet konventionen. Den 2. april 2020 anmodede Det Forenede Kongerige om at måtte tiltræde Luganokonventionen igen efter brexit i overensstemmelse med udtrædelsesaftalens artikel 127, da det ikke længere var part i denne konvention. I henhold til konventionens artikel 70 og artikel 72, stk. 3, kræves der en enstemmig accept fra de kontraherende stater – hvilket de alle gav. Men ifølge "Lugano-udtalelsen" fra EU-Domstolen (udtalelse 1/03 fra 2006) henhører enhver sådan tiltrædelse fuldt og helt under EU's enekompetence, og EU bør derfor træffe afgørelse om Det Forenede Kongeriges anmodning om gentiltrædelse. I sin vurdering af Det Forenede Kongeriges ansøgning om at tiltræde Luganokonventionen nægtede Kommissionen at indvillige i tiltrædelsen med den begrundelse, at Luganokonventionen var beregnet til lande, hvis lovgivning er tæt forbundet med EU. Efter Kommissionens opfattelse bør "domskonventionen" (konventionen af 2. juli 2019 om anerkendelse og fuldbyrdelse af udenlandske retsafgørelser på det civil- og handelsretlige område) anvendes på forbindelserne mellem EU og mindre tæt tilpassede ikke-EU-lande og kan være en bedre ramme for det fremtidige samarbejde mellem EU og Det Forenede Kongerige inden for civilretligt samarbejde.

Familiebånd udvikler sig blandt personer af forskellig nationalitet som følge af øget mobilitet. Binationale par har behov for at vide, hvilke navne de kan give deres børn, og fraskilte skal være i stand til at starte forfra i et andet land uden at miste kontakten med deres børn. For så vidt angår børn, der bortføres af den ene af deres forældre, er Haagerkonventionen fra 1980 om de civilretlige virkninger af internationale barnebortførelser, som har 103 (pr. maj 2025) kontraherende stater, herunder alle EU's medlemsstater, baseret på et meget enkelt mål: at sikre umiddelbar tilbagegivelse af det bortførte barn. Parallelt hermed blev den tidligere Bruxelles IIa-forordning omarbejdet i 2019 til den nuværende Bruxelles IIb-forordning. Hovedformålet med revisionen af den var at forbedre de retsregler, der beskytter børn i tilfælde af tvister om forældreansvar på tværs af grænserne, såsom sager vedrørende forældremyndighed, samvær og børnebortførelser. Den respekterer fuldt ud de rettigheder, der er fastsat i EU's charter om grundlæggende rettigheder, navnlig retten til effektive retsmidler og til en retfærdig rettergang, samt retten til respekt for privatliv og familieliv og barnets rettigheder.

For at lette international inddrivelse af skyldige underholdsbidrag vedtog Rådet en forordning om underholdspligt (forordning (EF) nr. 4/2009) i december 2008. Med denne forordning blev ensartede regler om kompetence, lovvalg, anerkendelse og fuldbyrdelse samt samarbejde mellem de nationale myndigheder samlet i ét instrument.

Med det formål at forbedre og fremskynde de grænseoverskridende insolvensprocedurer er der i Europa-Parlamentets og Rådets forordning om insolvensbehandling (forordning (EU) 2015/848) fra maj 2015 fastsat ensartede regler om domstolskompetence, anerkendelse og lovvalg på dette område. For at fjerne eksekvaturen for afgørelser om ubestridte krav har Parlamentet og Rådet

vedtaget forordning om indførelse af et europæisk tvangsfuldbyrdelsesdokument for ubestridte krav (forordning (EF) nr. 805/2004). Forordningen om arv (Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EU) nr. 650/2012 om kompetence, lovvalg, anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser vedrørende arv, og om accept og fuldbyrdelse af officielt bekræftede dokumenter vedrørende arv og om indførelse af et europæisk arvebevis) har til formål at fjerne de hindringer, borgerne støder på i forbindelse med håndhævelsen af deres rettigheder ved en international arv. Den europæiske e-justice-portal letter denne proces ved at give folk mulighed for at udfylde og oprette formular V (det europæiske arvebevis) online. Eftersom Danmark og Irland ikke deltager, er grænseoverskridende arvesager, der behandles af myndighederne i disse to medlemsstater, underlagt deres nationale regler.

På grund af de forskellige retlige konsekvenser af de særlige karakteristika ved **ægteskab og registreret partnerskab** fremlagde Kommissionen i 2011 to forskellige forslag til forordninger om formueordningen mellem internationale par – et for ægteskaber og et for registrerede partnerskaber – om kompetence, lovvalg, anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser vedrørende formueordninger – om kompetence, lovvalg, anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser i sager vedrørende formueforholdet mellem ægtefæller.

2. Harmonisering af lovkonfliktreglerne

Der er vedtaget en række instrumenter på EU-niveau for at behandle de vigtigste spørgsmål vedrørende international privatret. Vedtagelsen af Rom I-forordningen (forordning (EF) nr. 593/2008) og af Rom II-forordningen (forordning (EU) nr. 864/2007) har muliggjort oprettelsen af et ensartet lovvalgsregelsæt for forpligtelser henholdsvis inden for og uden for kontrakt i civilretlige sager og i handelssager. Disse forordninger søger at forbedre retssikkerheden og forudsigeligheden af retssagernes udfald. Lovvalgsreglerne vedrørende underholdspligt findes i Rådets forordning (EF) nr. 4/2009 (se ovenfor). Med hensyn til lovvalgsreglerne i forbindelse med skilsmisse og separation vedtog Rådet i december 2010 en forordning om indførelse af et forstærket samarbejde om lovvalgsreglerne i forbindelse med skilsmisse og separation (forordning (EU) nr. 1259/2010), som fastlægger en klar og komplet retlig ramme hvad angår skilsmisse og separation. Med hensyn til international arv fastsætter forordningen om arv (forordning (EU) nr. 650/2012) blandt andet lovvalgsregler.

3. Lettere adgang til domstolene

For at forbedre adgangen til domstolene i grænseoverskridende tvister har Rådet vedtaget et direktiv om fastsættelse af fælles mindsteregler for retshjælp (direktiv 2003/8/EF) i forbindelse med tvister af denne art. Formålet med direktivet er at garantere et "passende" retshjælpsniveau i forbindelse med grænseoverskridende tvister for alle, der ikke har tilstrækkelige midler. For at gøre de europæiske borgeres og virksomheders adgang til domstolene lettere og mere effektiv har EU indført fælles procedureregler med henblik på at forenkle og fremskynde bilæggelsen af grænseoverskridende tvister om småkrav samt grænseoverskridende inddrivelse af ubestridte pengekrav i hele EU. Der er tale om forordningen om indførelse af en europæisk småkravsprocedure (forordning (EF) nr. 861/2007) og forordningen om indførelse af en europæisk betalingspåkravsprocedure (forordning

(EF) nr. 1896/2006). Disse procedurer er valgfri og supplerer hinanden i forhold til de procedurer, der er fastsat i den nationale lovgivning. Der findes også et direktiv om fastsættelse af fælles regler om visse aspekter af mægling på det civil- og handelsretlige område (direktiv 2008/52/EF), som har til formål at øge retssikkerheden og dermed fremme anvendelsen af denne tvistbilæggelsesmåde.

4. Instrumenter til grænseoverskridende samarbejde mellem de nationale civile retsinstanser

Artikel 81, stk. 2, litra a) og c), i TEUF pålægger Parlamentet og Rådet at vedtage foranstaltninger med sigte på at sikre gensidig anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser og forenelighed mellem medlemsstaternes regler om lovvalg og retternes kompetence. Forordningen om forkyndelse af dokumenter (forordning (EU) 2020/1784) har til formål at forenkle og fremskynde fremsendelsen af retslige og udenretslige dokumenter mellem medlemsstaterne og dermed øge effektiviteten og hurtigheden af de retslige procedurer, mens forordningen om samarbejde mellem medlemsstaternes retter om bevisoptagelse på det civil- og handelsretlige område (forordning (EU) 2020/1783) har til formål at forenkle og fremskynde samarbejdet på det område. For at forbedre, forenkle og fremskynde det retlige samarbejde mellem medlemsstaterne og fremme klageadgangen for borgere, der er part i grænseoverskridende retstvister, vedtog Rådet den 28. maj 2001 en beslutning om oprettelse af et europæisk retligt netværk på det civil- og handelsretlige område (beslutning 2001/470/EF). Som følge heraf blev Det Europæiske Retlige Netværk for civil- og handelssager oprettet, som består af kontaktpunkter, der udpeges af medlemsstaterne, centrale myndigheder som fastsat i visse EU-instrumenter, retsembedsmænd og enhver myndighed, der har ansvar for det retlige samarbejde mellem statslige aktører (dommere og centrale myndigheder). Beslutningen om oprettelse af Det Europæiske Retlige Netværk (beslutning 2001/470/EF) blev ændret ved beslutning nr. 568/2009/EF af 18. juni 2009 med det formål at udvide og styrke de opgaver, der tildeles **Det Europæiske Retlige Netværk** på det civil- og handelsretlige område. Beslutningen indførte en vigtig ændring, idet faglige sammenslutninger, der repræsenterer retsvæsenets aktører, især advokater, "solicitors", "barristers", notarer og fogeder, fik lov til at blive medlemmer af netværket.

Udviklingen af anvendelsen af informations- og kommunikationsteknologier i retsplejen udgør et andet redskab til forenkling af det civilretlige samarbejde. Dette projekt blev lanceret i juni 2007 og gav sig udtryk i en europæisk strategi for e-justice. Redskaberne under e-justice omfatter: den europæiske e-justice-portal, der skal lette adgangen til retsvæsenet for borgere og virksomheder i hele Unionen, sammenkoblingen af strafferegistre på europæisk niveau, en bedre anvendelse af videokonferencer i retssager, nyskabende oversættelsesværktøjer såsom maskinoversættelse, dynamiske onlineformularer og en europæisk database for juridiske oversættere og retstolke. Kommissionens årlige EU-resultattavle for retlige anliggender er et informationsredskab, der skal hjælpe EU og medlemsstaterne med at skabe mere effektive retssystemer ved at tilvejebringe objektive, pålidelige og sammenlignelige data om kvaliteten, uafhængigheden og effektiviteten af retssystemerne i alle medlemsstaterne. Sådanne data er afgørende for at støtte reformer af de nationale retssystemer.

EUROPA-PARLAMENTETS ROLLE

Med undtagelse af familieretten, hvor Rådet træffer afgørelse med enstemmighed, og Parlamentet kun høres, finder den almindelige lovgivningsprocedure anvendelse på det civilretlige samarbejde. Parlamentet har spillet en aktiv rolle i definitionen af de ovennævnte lovgivningsinstrumenters indhold. Det har tidligere konstateret, at en reel europæisk retskultur er nødvendig, for at borgerne fuldt ud kan drage fordel af de rettigheder, de gives med traktaterne. Uddannelse er et af de vigtigste elementer i denne henseende, især på retsområdet. Parlamentet vedtog i juni 2013 en beslutning om forbedret adgang til domstolene: retshjælp i forbindelse med grænseoverskridende civil- og handelsretlige tvister.

For så vidt angår kompetence, lovvalg og anerkendelse og fuldbyrdelse af afgørelser i sager vedrørende formueforholdet mellem internationale par, som omfatter både formueforholdet mellem ægtefæller og de formueretlige virkninger af registrerede partnerskaber, havde Parlamentet i 2013 givet sin godkendelse, men de to retsakter forblev blokeret i Rådet i flere år. 23 medlemsstater blev derfor enige om et forstærket samarbejde (artikel 20 i TEU) for at komme videre med lovgivningsudkastet. Kommissionen fremsatte i begyndelsen af 2016 nogle nye forslag til retsakter, hvis indhold var baseret på Parlamentets afstemning og tidligere opnåede kompromiser. Rådets vedtog endelig en forordning om indførelse af et forstærket samarbejde på området for kompetence, lovvalg, anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser i sager vedrørende formueforholdet mellem ægtefæller (forordning (EU) 2016/1103) den 24. juni 2016.

Med hensyn til civilretlige procedurer i Den Europæiske Union vedtog Parlamentet den 4. juli 2017 en beslutning med henstillinger til Kommissionen om fælles minimumsstandarder for den civile retspleje i Den Europæiske Union. I denne opfordrede Parlamentet i henhold til artikel 225 i TEUF Kommissionen til at fremsætte et forslag til en lovgivningsmæssig retsakt inden den 30. juni 2018 på grundlag af artikel 81, stk. 2, i TEUF om fælles minimumsstandarder for den civile retspleje. Formålet med det foreslåede EU-direktiv, der er knyttet som bilag til Parlamentets beslutning, er at tilnærme de civile retsplejesystemer til hinanden for at sikre fuld overholdelse af retten til en retfærdig rettergang som anerkendt i artikel 47 i Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder og artikel 6 i den europæiske menneskerettighedskonvention (se 4.1.2) ved at fastlægge minimumsstandarder for indledning, gennemførelse og afslutning af civile sager ved medlemsstaternes domstole.

Beskyttelse og fremme af børns rettigheder er et udtrykkeligt mål for Den Europæiske Union og er nedfældet i artikel 3, stk. 3, i TEU. Stillingen Europa-Parlamentets Mægler i Internationale Sager om Forældres Bortførelse af Børn blev derfor oprettet i 1987 for at hjælpe børn af binationale ægteskaber/forhold, som bortføres af den ene af forældrene. Embedet, der altid indehaves af et siddende medlem af Europa-Parlamentet, blev omdøbt til "Europa-Parlamentets koordinator for børns rettigheder" i 2018 for at afspejle udviklingen i mandatet, så det kom til at omfatte børns rettigheder.

Ewa Kopacz har været Europa-Parlamentets koordinator for børns rettigheder siden juli 2019. Hendes forgængere var Anna Maria Corazza Bildt (2019), Elisabeth Morin-Chartier (2017–2019), Mairead McGuinness (2014–2017), Roberta Angelilli (2009–2014), Evelyne Gebhardt (2004–2009), Mary Banotti (1995–2004) and Marie-Claude Vayssade (1987–1994).

Den 7. december 2022 vedtog Kommissionen sit forslag til Rådets forordning om kompetence, lovvalg, anerkendelse af retsafgørelser og accept af officielt bekræftede dokumenter vedrørende forældreskab og om indførelse af en europæisk forældreskabsattest. Under høringsproceduren vedtog Parlamentet den 14. december 2023 sin holdning til den foreslåede forordning om forældreskab. Rådet har endnu ikke truffet en afgørelse.

Den 11. april 2024 blev der vedtaget et direktiv om beskyttelse mod strategiske retssager mod offentligt engagement (SLAPP) (direktiv (EU) 2024/1069) for at styrke de proceduremæssige garantier mod misbrug af retssager, navnlig i grænseoverskridende sager, og dermed styrke adgangen til domstolsprøvelse. Direktivet blev udarbejdet med solid dokumentation og støtte fra den europæiske akademiske verden, herunder en undersøgelse om anvendelse af SLAPP til at lukke munden på journalister, NGO'er og civilsamfundet, som Parlamentets Retsudvalg havde bestilt, og en undersøgelse om verserende SLAPP-sager i 2022 og 2023, som Parlamentets Udvalg om Borgernes Rettigheder og Retlige og Indre Anliggender havde bestilt.

Forordningen om e-justice (forordning (EU) 2023/2844) blev vedtaget den 13. december 2023. Den har til formål at forbedre adgangen til domstolsprøvelse samt effektiviteten og modstandsdygtigheden af de kommunikationsstrømme, der er afgørende for samarbejdet mellem retlige myndigheder i grænseoverskridende sager i EU, ved at lette de administrative byrder, afkorte sagsbehandlingstiden, gøre kommunikationen mere sikker og pålidelig og delvist automatisere sagsbehandlingen. Det fastsætter også regler for anvendelsen af elektronisk kommunikation mellem kompetente myndigheder i forbindelse med procedurer for retligt samarbejde og for anvendelsen af elektronisk kommunikation mellem fysiske eller juridiske personer og kompetente myndigheder i civil- og handelsretlige sager (artikel 1). Dette skal navnlig ske gennem det decentrale IT-system (artikel 3) og det europæiske elektroniske adgangspunkt (artikel 4).

I sin beslutning om de politiske konsekvenser af udviklingen af virtuelle verdener – civil-, selskabs-, handels- og immaterialretlige problemer, der blev vedtaget den 17. januar 2024, beskrev Parlamentet de udfordringer, som nye teknologier udgør for det traditionelle territoriale princip i international privatret. En af disse udfordringer er blockchain, som er en decentraliseret database, der distribueres til et netværk af computere. Parlamentet anmodede Kommissionen om at tilpasse EU-lovgivningen, så borgere og virksomheder ikke behøver at anlægge sag ved tredjelandes domstole, da disse måske ikke garanterer deres fulde rettigheder.

I 2025 deltog Parlamentet i Forum på Højt Plan om Retfærdighed for Vækst, der blev afholdt af Europa-Kommissionen og det polske formandskab for Rådet. Forummet undersøgte, hvordan civil- og selskabsret sammen med digitaliseringen af retsvæsenet kan støtte EU's konkurrenceevne og økonomiske vækst. Drøftelserne

fokuserede på mulige lovgivningsmæssige og ikkelovgivningsmæssige initiativer, herunder brugen af kunstig intelligens og andre digitale værktøjer.

Europa-Parlamentets Temaafdeling for Retlige Anliggender, Borgernes Rettigheder og Institutionelle Anliggender har udarbejdet en undersøgelse om forældres bortførelser af børn til tredjelande og en workshop om Haagerkonventionen af 25. oktober 1980 om de civilretlige virkninger af internationale børnebortførelser, som begge viste, at der er behov for dokumentation og reformer. Anden forskning på det civilretlige område omfatter en undersøgelse om grænseoverskridende krav på plyndret kunst og en undersøgelse om kunstig intelligens og civilretligt ansvar.

Dette faktablad er udarbejdet af Temaafdelingen for Borgernes Rettigheder og Retlige og Institutionelle Anliggender. Se yderligere oplysninger på Retsudvalgets websted.

JAGODA KAROLINA MACIEJEWSKA / Mariusz Maciejewski
05/2026